

Zamyšlení nad přípravou vědeckých kádrů v ČSLA

Současné požadavky na účinné využití vědy při výstavbě a obraně rozvinuté socialistické společnosti, na soustředění jejích sil na klíčové vědeckotechnické a sociálně ekonomické problémy vyplývající z potřeb společenské praxe i prohloubení stranického přístupu k rozvoji vědy a k uplatňování všech jejích společenských funkcí, kladené 8. zasedáním ÚV KSČ z roku 1983 a XVII. sjezdem KSČ, zvýrazňují potřebu dalšího růstu ideově politické a odborné kvalifikace tvůrčích pracovníků v ČSLA.

Nezbytnou prvotní podmínkou plného využití vědy v ČSLA je pochopení a přiznání jejího významu v bojeschopnosti ozbrojených sil. Proto účinnost využívání vědeckých kádrů je nutno považovat za úkol, který nemůže řešit jen samotná věda, ale především řídicí orgány ČSLA.

Výchova vědeckých pracovníků a využití jejich tvůrčích schopností je významným prostředkem revolučních změn ve vědě a v rozvoji progresivních směrů vojenství. Proto k rychlejšímu uplatnění vědeckých poznatků ve vojenské praxi již nestačí mít vysoce kvalifikované kádry pouze ve vědě, ale vyžaduje to i vysokou teoretickou připravenost a odbornou zdatnost samotných uživatelů výsledků vědeckého poznání.

Otázkám výchovy kvalifikovaných vědeckých pracovníků je v ČSLA věnována značná pozornost. Uplatňování přijatých opatření (RMNO č. 024/1986) však není často důsledné. Ne vždy a všude je počet a roz-

místění vědeckých pracovníků, zejména v preferovaných oblastech vojenské vědy, optimální. To platí i o kvalitě a efektivnosti výchovy vědeckých pracovníků v ČSLA i celoživotního rozvíjení jejich tvůrčí způsobilosti.

Uznávaná zásada, že efektivnost lidské činnosti má být hodnocena především podle míry použitelnosti v praxi, platí také při posuzování společenského užítu vědecké práce. Kdybychom posuzovali účinnost přípravy vědeckých kádrů v ČSLA pouze podle počtu nositelů vědeckých hodností, mohli bychom být vcelku spokojeni. Za poslední čtyři roky vzrostl počet kandidátů věd z 618 na 930 a počet doktorů věd z 12 na 27.

Kromě počtu nositelů vědeckých hodností je třeba posuzovat jejich rozložení v jednotlivých vědních oblastech, fyzický věk, rozmístění na jednotlivých pracovištích a stupních velení a také, jak již bylo řečeno, přínos jejich vědecké přípravy pro potřeby ČSLA, především pro zvýšení její bojeschopnosti.

Nejvíce kandidátů věd je v současné době v oblasti vojenských věd — 413. Ve společenských vědách dosáhlo vědecké hodnosti CSc. 177, v technických vědách 147, v přírodních vědách 64, ve vědách pedagogických a psychologických 53 a v ostatních 125 příslušníků armády.

Přítom nejvíce nových nositelů vědecké hodnosti CSc. přibývalo v posledních čtyřech

letech v oblasti vojenských věd, nejméně ve vědách přírodních.

Takový trend růstu nových nositelů vědeckých hodností a jejich oborové rozložení je vcelku uspokojivé.

Při hledání odpovědi na otázku, máme-li v ČSLA dost nebo málo nositelů vědeckých hodností, bychom neměli posuzovat jenom

vztah mezi plánovanými a skutečnými počty, protože plánovaný počet je výsledkem subjektivní činnosti samotných plánovačů. Objektivnějším ukazatelem dostatečnosti nositelů vědeckých hodností na vojenských školách je srovnání jejich počtů se školami řízenými MŠ ČSR a SSR. Celkový počet vědeckopedagogických pracovníků je vyjádřen v % v tabulce.

Tabulka

	Civilní vysoké školy	Vojenské vysoké školy
Profesorů	7,5	3,1
Docentů	22	16,9
DrSc.	4,6	1,2
CSc.	46	34,6

Jak je vidět, významnější rozdíly jsou u profesorů a DrSc.

Kromě počtů, místa služby a odborného zaměření nositelů vědeckých hodností nabývá v současné době na významu v ČSLA jejich fyzický věk, který u CSc. činí 45 a u DrSc. 55 let. Přestože za poslední čtyři roky se průměrný věk kandidátů věd o tři roky snížil, je třeba přiznat, že vědecké kádry ČSLA jsou staré. To způsobí, že v nejbližších 4–5 letech odejde mimo činnou službu asi 300 nositelů vědeckých titulů, a to těch nejzkušenějších. Již v současné době hrozí nebezpečí, že některá školící pracoviště nebudou schopna plnit své funkce. Proto je třeba žádosti mladých důstojníků o jejich přijetí do vědecké přípravy posuzovat nejen s ohledem na současné potřeby vojsk, ale přihlížet k dlouhodobým kádrovým potřebám vědeckých pedagogických a výzkumných pracovišť.

Počet ani věk nositelů vědeckých hodností není ovšem jediným ani rozhodujícím kritériem při hledání odpovědi na otázku, zda můžeme být se stavem přípravy vědeckých kádrů armády spokojeni. Studijní práce největšího počtu vědeckých aspirantů nepřinese ozbrojeným silám užitek, když se její výsledky zalozí do knihoven, když poslouží jenom k samotnému získání titulu. Bohužel tak tomu je až příliš často. Budoucí kandidát věd pracuje několik let na tématu, které armáda nepotřebuje, o které není zájem, protože není přínosem ani pro přípravu vojsk, ani pro zvýšení bojeschop-

nosti armády. Vina je málokdy na samotném aspirantu. Častěji je na školiteli a také na příslušné odborné centrální složce, která ví — nebo měla by vědět — že vzniká nová kandidátská nebo doktorská práce a měla by mít již při jejím zadání jasnou představu o tom, jak bude práce v praxi využita, jak přispěje ke zvýšení bojeschopnosti ozbrojených sil. Zejména doktorská práce by měla být na „zakázku“, měly by vycházet z naléhavých potřeb zvyšování bojeschopnosti ČSLA.

Každý příslušník ČSLA, který studuje vědeckou aspiranturu, si během studia vytvoří rozsáhlé informační zázemí, zaměří se na určitou oblast vojenství a je velmi nesešně, většinou dokonce nemožné, po získání vědecké hodnosti jeho zájem změnit, přeorientovat. Necháme-li na vůli samotného aspiranta nebo na rozhodnutí školitele, kam bude jeho studijní úsilí zaměřeno, nemůžeme se pak divit, že volil podle svého osobního zájmu, podle svých představ, které se nemusí kryt s potřebami odborných složek velení armády. Je tedy jejich malý vliv onou rozhodující příčinou promarnění několikaleté práce desítek a stovek příslušníků armády.

Cestami k nápravě jsou cílevědomě usměrňovaná volba témat disertačních kandidátských a doktorských prací, správný výběr školitelů, účast důstojníků a generálů z vojskové praxe na obhajobách a závažná povinnost školícího pracoviště, školitele i kandidáta prokázat ještě před za-

hájením práce její využitelnost v praxi, pokud téma nebylo zadáno přímo náčelníkem odborné složky MNO, HPS nebo GŠ ČSLA.

Nezbytnost navrhovaného opatření by vyvstala, kdyby se prokázalo, kolik ze zpracovaných a úspěšně obhájených kandidátských a doktorských prací bylo ihned po obhajobě založeno a kolik jich v současné době jako nepotřebných leží v knihovnách a naopak, kolik významných námětů „nevědeckých“ pracovníků bylo v praxi využito ke zvýšení bojeschopnosti ČSLA.

Nízké sepětí vědecké fronty s praxí vojsk nepříznivě ovlivňuje také skutečnost, že absolutní většina nositelů vědeckých hodností se kumuluje ve vojenských vysokých školách, jenom necelá čtvrtina pracuje ve výzkumných ústavech a nejméně jich je na těchto stupních armádního řízení, které zaměřenost vědecké práce, včetně činnosti školících pracovišť, mohou účinně ovlivňovat.

Z celkového počtu nositelů vědeckých hodností jich ve vojenských vysokých školách pracuje téměř 70 %, ve vědeckých a výzkumných zařízeních necelá čtvrtina, na vyšších štábech pouze 0,4 % a na centrálních složkách necelých 5 %.

Jednou z příčin takového stavu je i způsob současné finanční motivace nositelů vědeckých hodností. Zatímco na vojenských školách jsou tito za získání vědecké hodnosti honorováni, při jejich zařazení na centrální složce, která vojenské školy a vědeckovýzkumné ústavy řídí, tomu tak není. Přefazení nositele vědecké hodnosti ze školy na centrálu ho tedy finančně poškozují. Nepomůže slovy proklamovat nutnost posilování vědeckosti řízení, když praktická finanční politika působí opačným směrem.

Je třeba si uvědomit, že doktor technických nebo vojenských věd, zařazený na MNO, třebaže vědecky nepracuje, může velmi účinně vstupovat do přípravy podkladů k rozhodování o rozvoji vědecké práce v ČSLA. Stejně tak kandidát technických věd příslušného zaměření, pracující ve velkém armádním opravárenském závodě, může do jeho práce vnášet velmi užitečná a potřebná stanoviska a názory.

Jestliže na otázku, kdo je zodpovědný za realizaci výzkumu, odpovídá akademik Karel Juliš „všichni“ (Hospodářské noviny ze 4. 10. 1985), tak stejnou odpověď musíme dát i na otázku, kdo je v ČSLA zodpovědný za úroveň vědecké práce, za její využitelnost pro další zvyšování bojeschopnosti ozbrojených sil.